

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชีวิตมนุษย์ที่อุบัติขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการศึกษา ประหนึ่งว่าการศึกษายเป็นปัจจัยที่หาหนทางการดำรงชีวิตขณะนั้น¹ ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันปัจจัยสี่อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ซึ่งเป็นผลผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติทั้งสิ้น กำลังขาดแคลนยิ่งขึ้นทุกทีตามอัตราการเพิ่มของพลโลก มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาความรู้และเทคนิควิทยาการใหม่ ๆ เพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนดังกล่าว กระบวนการผลิตและการใช้ปัจจัยในการดำรงชีวิตจึงมีความสลับซับซ้อนยิ่งขึ้นทุกที ยิ่งทางฝ่ายผู้ผลิตต้องอาศัยเทคนิควิทยาการใหม่ ๆ มากขึ้นเท่าใด ทางฝ่ายผู้บริโภคก็จำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องของเทคนิควิทยาการเหล่านั้นมากยิ่งขึ้นเท่านั้น การศึกษาจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งเสมือนเป็นปัจจัยที่หาที่แทรกอยู่กับการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันนี้ตลอดเวลา ซึ่งอาจสรุปได้ว่า ยิ่งสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องเกี่ยวข้องกับเทคนิควิทยาการมากขึ้นเพียงใด การศึกษาก็ยิ่งเป็นส่วนสำคัญในการดำรงชีวิตอย่างแท้จริงมากขึ้นเพียงนั้น²

ในสังคมใหญ่ ๆ ที่ประกอบด้วยมนุษย์ที่มีเชื้อชาติเผ่าพันธุ์เดียวกันมาดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน อยู่ภายใต้ระเบียบและกฎเกณฑ์อย่างเดียวกันที่เราเรียกว่าชาติโคชาติหนึ่ง หรือประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น ประชาชนของแต่ละประเทศย่อมจะ

¹ ถนอม มากะจันทร์, ทฤษฎีการศึกษาและการพัฒนาหลักสูตร (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2514), หน้า 1.

² Jerome S. Bruner, The Relevance of Education (London : George Allen and Unwin Ltd., 1972), p. 102.

ต้องมีชีวิตความเป็นอยู่โดยส่วนรวมอย่างเดียวกัน กล่าวคือ มีความสุขสบาย สมบูรณ์พูนสุข หรือ
 อคติขาดแคลนอดหยากยากแค้นเหมือน ๆ กัน ในการปกครองหรือบริหารประเทศนั้น เป้าหมาย
 ที่นับว่าสำคัญยิ่งก็คือการสร้าง ความสมบูรณ์พูนสุขหรือการกินที่อยู่ดีให้แก่ประชากรในประเทศนั้น ๆ
 ซึ่งโดยทั่วไปก็มุ่งที่จะพัฒนาปรับปรุงในด้านสังคมและเศรษฐกิจเป็นหลักการสำคัญ การพัฒนาทาง
 ด้านสังคมนั้นแท้ที่จริงแล้ว ตัวบุคคลหรือเอกชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสังคมเกิดขึ้นได้ก็ด้วย
 อาศัยเอกชนที่เป็นสมาชิกอยู่ร่วมกัน เอกชนจึงเป็นสิ่งที่มาก่อนสังคม หรือพูดอีกอย่างหนึ่งว่าต้องมี
 เอกชนแล้วจึงจะมีสังคม¹ ส่วนในการพัฒนาเศรษฐกิจนั้นย่อมหมายถึงการ เร่งผลผลิตสินค้า
 และบริการในประเทศให้ขยายตัวไวกว่าเร็วขึ้น ให้มวลรวมผลิตภัณฑ์ในประเทศ (G.D.P.)
 หรือรายได้ส่วนรวมของประเทศเพิ่มขึ้น เพื่อปรับปรุงและยกมาตรฐานความเป็นอยู่ (ทางด้านวัตถุ)
 ของประชาชนโดยทั่วไปให้สูงขึ้น² ดังนั้นการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจจึง
 จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาตัวบุคคลอันเป็นประชากรของประเทศและเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด
 ให้มีคุณภาพและสมรรถภาพสูงสุดตามสภาวะของแต่ละบุคคล เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นจะสามารถใช้
 แรงงานที่มีคุณภาพและสมรรถภาพผลิตสินค้าและบริการได้สูงทั้งปริมาณและคุณภาพเพียงพอกับความ
 ต้องการในระบบเศรษฐกิจของตน และการที่จะพัฒนาตัวบุคคลให้มีคุณภาพและสมรรถภาพขึ้นมาได้
 ก็โดยการให้การศึกษา³ ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการ เสริมคุณภาพมนุษย์หรือพัฒนากำลัง

¹ วิทย์ ศิวะศรียานนท์, "ส่วนตัว ส่วนรวม," วารสารคุรุปริทัศน์ 2 (พฤศจิกายน 2520) : 58.

² บุญชนะ อัครถาวร, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจ," ใน ข้อคิด
 ผีกหักครูจากการสัมมนา สอ. หน่วยศึกษานิเทศกรรมการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา
 ลาดพร้าว, 2517), หน้า 338.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 340.

คนเพื่อออกไปปรับใช้ระบบเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว¹ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาประเทศในที่สุด

ในประเทศไทยเรา ถึงแม้ว่าการศึกษารูปแบบโรงเรียนจะมีอายุได้เพียงประมาณ 100 ปีเท่านั้นก็ตาม แต่ก็ปรากฏเป็นหลักฐานว่าคนไทยเราก่อนมีความสนใจในการศึกษาหาความรู้มาแต่ครั้งโบราณกาล โดยที่ถ้าเป็นลูกชาวบ้านก็มักได้รับการศึกษา "อ่าน เขียน เรียนเลข" อย่างที่เรียกกันว่า "ท่องหนังสือ" กับพระสงฆ์ในวัด หรือมีเงินนั้นก็เข้าฝากตัวเป็นลูกศิษย์เรียนวิชาอาวุธ และการต่อสู้กับครูตามสำนักหมู่บ้านต่าง ๆ คำนิยมในการดำรงชีวิตซึ่งแสดงถึงความสนใจใฝ่รู้ศึกษาหาความรู้ของคนไทยเรานั้น สามารถเห็นได้จากบทกวีนิพนธ์ต่าง ๆ อันพอจะนับเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ลงมาถึงทุกวันนี้ จนกระทั่งเป็นคำกล่าวสอขลุ่ยกลานติดปากกันมา เช่นว่า "เมื่อน้อยเรียนเร่งรู้วิชา" "รู้อะไรไม่สู้รู้วิชา" หรือ "ลูกผู้ชายลายมือนั้นคือยศ" เป็นต้น

ครั้นล่วงมาถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2411-2453) ซึ่งเป็นระยะที่ประเทศไทยมีการเร่งรัดพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งทางด้านการศึกษา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ได้ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าจะ เป็นทางนำความเจริญและความอยู่เย็นเป็นสุขมาสู่ประชากรของพระองค์ ดังจะเห็นได้จาก การที่ได้มีพระบรมราชโองการให้ประกาศเรื่องจัดการเล่าเรียนในหัวเมืองเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2441 ว่า

¹ อภิชาติ พันธเสน, การศึกษาปฏิรูปหรือปฏิวัติ (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์) (ม.ป.ป.), หน้า 367-369.

"..... ทรงรำพึงในพระจริยานุวัติ จะทำนุบำรุงความเจริญรุ่งเรืองให้
เกิดทวีไปตลอดพระราชอาณาจักร เพื่อให้สมณะพราหมณาจารย์และอาณาประชาราษฎร์
ทั้งหลายมีความสุขสำราญยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อน ทรงพระราชดำริเห็นว่า
ความเจริญของคนทั้งหลายย่อมเกิดแต่ความประพฤติชอบ แลการเลี้ยงชีวิตชอบ
เป็นที่ตั้ง คนทั้งหลายจะประพฤติชอบแลจะเลี้ยงชีวิตโดยชอบนั้น เเล่า ก็ยอม
อาสารถวายการไถ่สัจพันธกิจที่สอนที่ชอบ แลการที่ได้ศึกษาวิชาความรู้ในทาง
ที่จะให้บังเกิดประโยชน์มาแต่ยอมเเล่า แลฝึกซ้อมสันดานให้หมอบไปในทางสัมมา
ปฏิบัติ แลเจริญปัญญาสามารถในกิจการต่าง ๆ อันเป็นเครื่องประกอบกรหา
เลี้ยงชีพเมื่อเติบโตใหญ่ จึงเชื่อว่าได้เข้าสู่ทางความเจริญเป็นความจริงดังนี้.."¹

ส่วนการจัดการศึกษาเล่าเรียนในรัชสมัยของพระองค์นั้น มีความมุ่งหมายซึ่งได้จำแนก
ไว้ในประกาศที่ทรงมีเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2418 เรื่องจะให้มื่ออาจารย์สอนหนังสือไทยและสอน
เลขตามพระอารามต่าง ๆ ดังนี้

1. เพื่อจะได้เป็นกำลังของทางราชการ
2. เพื่อเป็นประโยชน์แก่กุลบุตรผู้เล่าเรียน
3. เป็นประโยชน์แก่ทางศาสนา²

ในปัจจุบันแม้ว่าความรับผิดชอบในการจัดดำเนินการศึกษาของชาติจะเป็นหน้าที่ของ
กระทรวงศึกษาธิการ มิได้เกิดจากการที่พระมหากษัตริย์ได้ทรงมีพระราชปรารภหรือทรงมีพระราช
ดำริในเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาเช่นในระยะแรก ๆ ก็ตาม แต่ก็ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้า
อยู่หัวรัชกาลปัจจุบันได้ทรงสนพระราชหฤทัยในกิจการและความก้าวหน้าทางการศึกษาในทุกระดับ
อย่างสม่ำเสมอ เป็นที่ปรากฏชัดแก่พสกนิกรชาวไทยทั่วไป ดังจะเห็นได้จากที่ได้ทรงรับเอาเป็น

¹ วุฒิชัย มุลศิลป์, การปฏิรูปการศึกษาในรัชกาลที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สมาคม
สังคมนักประวัติศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2516), หน้า 141-142.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 84-88.

พระราชภาระในการ เสด็จพระราชดำเนินไปพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วประเทศ เป็นต้น สำหรับการศึกษาระดับต้น ๆ นั้น ก็ปรากฏว่าได้ทรงสนพระราชหฤทัยมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเลย ดังปรากฏชัดว่าโรงเรียนที่อยู่ห่างไกลมากจนแม้ผู้ตรวจการศึกษาก็ไปไม่ค่อยจะถึงนั้น ผู้ที่ไปเยี่ยมโรงเรียนเหล่านั้นบ่อยครั้งคือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมราชชนนี¹ และแม้ในเรื่องของหลักสูตรและแบบเรียนซึ่งเป็นเรื่องลึกเข้าไปถึงขั้น ปฏิบัติการทางการศึกษานั้น ก็มีพยานหลักฐานอย่างแน่นอนว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในเรื่องทั้งสองนี้ โดยในเรื่องหลักสูตรได้ทรงพระราชทานพระราชวินิจฉัยแก่เจ้าหน้าที่กระทรวงศึกษาธิการหลายครั้ง ส่วนเรื่องแบบเรียนและหนังสือประกอบการเรียนนั้นก็ยังมีพยานหลักฐานปรากฏอยู่ที่หนังสือเล่มนั้นเอง² ดังกล่าวมานี้แสดงให้เห็นอย่างแจ่มชัดว่า ในประเทศไทยเรานั้น เรื่องการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสำคัญสูงสุด อยู่ตลอดเวลา

ทางฝ่ายผู้บริหารประเทศคือ คณะรัฐบาลนั้นก็ได้เล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาของชาติอยู่มากและพยายามเพิ่มเงินลงทุนในด้านการศึกษาให้มากขึ้น นับตั้งแต่เริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 1 เป็นต้นมา ดังจะเห็นได้ว่า ในปี พ.ศ. 2514 จำนวนงบประมาณทางการศึกษา (5,191.1 ล้านบาท) คิดเป็น 18.1 % ของงบประมาณแผ่นดินทั้งหมด (28,645.0 ล้านบาท) ซึ่งนับว่ามากพอควรเมื่อเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่ใกล้เคียงเรา³ และในปัจจุบันการพัฒนาประเทศกำลังดำเนินไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4

¹ ปิ่น มาลากุล, "พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับการศึกษา," ใน เรื่องการศึกษา พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชเพลิงศพอำมาตย์ตรีหลวงประสิทธิ์นรกรรม ณ วัฒนฤกษ์ศรียาราม 20 มิถุนายน 2516, (พระนคร : อรุณสภา, 2516), หน้า 6.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 13.

³ บุญชนะ อัครถาวร, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจ," ใน ข้อถกเถียง ฝึกหัดครูจากถกการสัมมนา สอ. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู (กรุงเทพมหานคร : อรุณสภา ลากิพรวัว, 2517), หน้า 342.

(พ.ศ.2520-2524) ซึ่งปรากฏว่าได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) ขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดังกล่าวด้วย¹ โดยกำหนดงบประมาณค่าใช้จ่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามแผนระยะที่ 4 นี้ไว้รวมทั้งสิ้น 252,450 ล้านบาท โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจ 95,830 ล้านบาท และการพัฒนาด้านสังคม 156,620 ล้านบาทซึ่งงบประมาณการพัฒนาค้นสังคมนี้ปรากฏว่าเป็นรายจ่ายด้านการพัฒนาการศึกษาถึง 94,996 ล้านบาท² ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 60.65 ของงบประมาณในการพัฒนาสังคม และคิดเป็นร้อยละ 37.62 ของงบประมาณค่าใช้จ่ายทั้งหมดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาในด้านการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการที่จะพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าจนบรรลุถึงเป้าหมายตามแผนที่กำหนดไว้ั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาการศึกษาควบคู่ไปด้วย เพราะการพัฒนาประเทศนั้น แท้ที่จริงก็คือการวางแผนการใช้จ่ายกำลังคนและการวางแผนผลิตกำลังคนให้สอดคล้องกัน กล่าวคือคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีหน้าที่วางแผนการใช้จ่ายกำลังคนโดยศึกษาถึงความต้องการกำลังคนของประเทศในระดับต่าง ๆ ในแต่ละปีและในอนาคต ส่วนคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติก็จะทำหน้าที่วางแผนผลิตผู้ใช้แรงงานที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ ออกมาในแต่ละปีให้สอดคล้องกัน โดยมีสำนักงบประมาณมีหน้าที่อนุมัติเงินงบประมาณสนับสนุนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ส่วนรวมที่วางไว้³ เมื่อเป็นดังนี้แล้วการพัฒนาประเทศก็จะบรรลุถึงเป้าหมายในที่สุด

¹ กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 4," จุลสารการศึกษา 1 (พฤษภาคม 2520) : 1.

² กองส่งเสริมและเผยแพร่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "รู้ไว้ไ้คว้า," จุลสารการศึกษา 1 (พฤษภาคม 2520) : 12.

³ อภิชาติ พันธเสน, การศึกษาปฏิรูปหรือปฏิวัติ (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์), (ม.ป.ป.), หน้า 22.

คุณนับได้ว่าเป็นบุคคลากรที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้การศึกษาของชาติเจริญก้าวหน้าหรือเสื่อมถอย สุภาษิตที่ว่า "ครูเลวโรงเรียนก็เลว ครูไม่มีโรงเรียนก็ไม่มี"¹ ย่อมแสดงให้เห็นความสำคัญของครูอย่างลึกซึ้ง เพราะครูเป็นผู้รับผิดชอบสั่งสอนความรู้และอบรมกุลบุตรกุลธิดาให้เป็นผู้มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัยและวัฒนธรรมอันพึงประสงค์ กล่าวได้ว่า อนาคตของชาติจะเป็นไป อย่งไรนั้นขึ้นอยู่กับครูทั้งสิ้น เกี่ยวกับความสำคัญของครูนั้นใคร่ขออัญเชิญพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานแก่นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา ในปี พ.ศ.2505 ดังมีความตอนหนึ่งว่า

".....การศึกษาเป็นเรื่องใหญ่และสำคัญยิ่งของคนเรา เมื่อเกิดมาก็ได้รับการสั่งสอนจากบิดามารดาอันเป็นความรู้เบื้องต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นก็เป็นหน้าที่ของครูและอาจารย์สั่งสอนให้ได้รับความรู้สูง และอบรมจิตใจให้ถึงพร้อมด้วยคุณธรรม เพื่อจะได้เป็นพลเมืองดีของชาติสืบต่อไป งานของครูจึงเป็นงานที่สำคัญยิ่ง ....."²

ท่านพุทธทาสภิกขุ ก็ได้กล่าวไว้ถึงความสำคัญของครูไว้ว่า

"ครูคือผู้นำในทางวิญญาณ เป็นแสงสว่างส่องทางของสัตว์ในโลกให้รู้จักทางเดินไปสู่จุดหมายปลายทางที่พึงปรารถนา"³ และ

¹จากรุวรรณ ไวยเจตน, การศึกษาภาคบังคับของไทย พ.ศ.2464-2474 เอกสารการนิเทศการศึกษามันที่ 159, หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภา ลาคพร้าว, 2517), หน้า 87.

²พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตนักศึกษา วิทยาลัยวิชาการศึกษา วันพฤหัสบดีที่ 13 ธันวาคม 2505, พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2513-2514 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2514), หน้า 115-116.

³พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาชนิดที่นำโลกไปสู่ความวิनाต เอกสารชุมชนองค์งานใน อันดับ 29, (พระนคร : โรงพิมพ์พระนคร ถนนบุญศิริ, 2513), หน้า 5-6.

"ครูบาอาจารย์เป็นคนสร้างโลก เป็นพระเจ้าที่สร้างโลก สร้างให้เลวก็ได้ สร้างให้
ดีก็ได้ สร้างให้พอดีพอร้ายก็ได้....."¹

เกี่ยวกับทางค่านิยมของไทยเรานั้นก็ปรากฏว่า แต่เดิมมาคนไทยเราให้ความสำคัญ
เคารพนับถือครูอย่างสูงยิ่งรองลงมาจากบิคา มารดา และสงเคราะห์ครูบาอาจารย์เข้าเป็นบุพการี
เช่นเดียวกับบิคา มารดา ไม่ว่าผู้ใดแม้จะมีศกก็คือครูฐานเพียงใดก็ย่อมจะต้องเชื่อฟังคำสั่งสอน
คำตักเตือนของครู หากศิษย์คนใดไม่เชื่อฟังหรือลบหลู่ครูหมิ่นครูแล้วจะไม่มีคนเคารพเชื่อถือนอกต่อไป
ศิษย์จะโกรธหรือเกลียดครูหาได้ไม่ สุภาษิตพระร่วงแต่โบราณที่สอนไว้ว่า "ครูบาสอนอย่าโกรธ"
หรือ "อย่าชังครูชังมิตร" เป็นต้น ย่อมแสดงให้เห็นถึงความยกย่องนับถือในฐานะของครูได้เป็น
อย่างดี แม้ในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะทำให้ฐานะของครูค่อยต่ำลงไป ในสายตาของคนทั่วไป
ไปอยู่บ้างก็ตาม แต่ก็หาได้ทำให้ฐานะของครูที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ จรรยา และหน้าที่ของครูตกต่ำ
ลงไปแค่น้อย่างใดไม่ ครูเหล่านี้ยังเป็นทีเคารพนับถือของบรรดาศิษย์ เช่นที่เคยเป็นมาอยู่อย่าง
ไม่เสื่อมคลาย ไม่ว่าสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาอย่างไรก็ตามที่ ครูจึงยังคงมี
ความสำคัญยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบัน ทั้งในบทบาทที่เป็นค้ำจุนใจชนนำไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาประเทศ
และในฐานะที่ครูยังเป็นผู้มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ตามขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแบบ
ไทยเรา

ครูโรงเรียนประถมศึกษานับได้ว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการศึกษาของชาติ เพราะเป็น
ผู้วางรากฐานทางการศึกษาให้แก่ประชาชนของชาติ เกรียง เอี่ยมสกุล ได้กล่าวถึงความมุ่งหมาย
ของการประถมศึกษาไว้ว่าเป็นการศึกษาที่มุ่งหมายจะสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กด้วยการอบรมสั่ง
สอนชั้นมูลฐานอันเป็นทางนำไปสู่การเรียนรู้และการปฏิบัติ² ครูโรงเรียนประถมศึกษาจึงต้องรับ

¹พุทธทาสภิกขุ, การศึกษาเพื่อสันติสุข (กรุงเทพมหานคร : สำนักหนังสือธรรมบุชา,
2518), หน้า 105.

²เกรียง เอี่ยมสกุล, "จุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา," ใน โรงเรียนประถมศึกษา
ภาคปฏิบัติ (ธนบุรี : โรงเรียนการช่างวุฒศึกษา, 2510), หน้า 4.

ภาระอันหนัก เพราะการสั่งสอนอบรมเด็กเล็ก ๆ นั้น มีใช้เป็นเรื่องที่กระทำกันได้ง่าย ๆ เพราะ ยิ่งเป็นเด็กเล็กเท่าใด ครูก็ยิ่งจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับตัวเด็กมากขึ้นเท่านั้น เพื่อที่จะ ได้รู้จักเข้าใจเด็กและหาวิธีการสั่งสอนอบรมและสร้างเสริมพัฒนาการของเด็กให้เป็นไปในทางที่ เหมาะสมกับเด็กแต่ละคนไป ดังนั้นอย่างน้อยที่สุดครูที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องศึกษา เรื่องเด็ก ต้องเข้าใจจิตใจของเด็ก ต้องทราบพัฒนาการ ธรรมชาติในการเรียนรู้ของเด็ก และ รู้จักเด็กเป็นรายบุคคล นอกจากนี้แล้วยังจะต้องกระจ่างในเรื่องที่จะสอนเด็ก เช่น ต้องทราบความ มุ่งหมายของการศึกษา ทราบเนื้อหาวิชา ทราบวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเด็ก ทั้งเป็นกลุ่มและ รายบุคคล¹ จึงเห็นได้ว่าครูโรงเรียนประถมศึกษาอย่างน้อยจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งทางด้านวิชา การที่จะสอน ความรู้ทางด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก และความสามารถในการสั่งสอน อบรม นอกจากนี้แล้วยังจะต้องมีความประพฤติดี มีศีลธรรมจรรยา สามารถเป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็ก ได้อีกด้วย ซึ่งตามความเห็นของ ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ นั้น เห็นว่าครูที่ดีน่าจะเป็นดังนี้

1. ครูต้องรักเด็ก เข้าใจเด็ก และเห็นอกเห็นใจเด็ก
2. ครูต้องมีความรู้ในวิชาที่ตนสอนอย่างลึกซึ้ง
3. ครูต้องสามารถจัดหลักสูตรหรือบทเรียนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก
4. ครูต้องเชี่ยวชาญในการสอนวิชาประเภทต่าง ๆ
5. ครูต้องเอาใจใส่ต่อเด็กทั้งตัว มีใจเอาใจใส่แต่เพียงว่าเด็กจะเรียนวิชานั้น วิชานี้ได้หรือไม่
6. ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กในด้านวัฒนธรรม ศีลธรรม กิจนิสัย สุขนิสัย และอุปนิสัย²

¹ เกรียง เอี่ยมสกุล, "จุดมุ่งหมายของการประถมศึกษา," ใน โรงเรียนประถมศึกษา ภาคนิบัติ (ธนบุรี : โรงเรียนการช่างวุฒิศึกษา, 2510), หน้า 287-288.

² ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์, "ข้อคิดบางประการเกี่ยวกับการ^{โอบิด}ผลิตครู," ใน การฝึกหัดครูจาก การสัมมนา สอ. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภา ลาดพร้าว, 2517), หน้า 217-219.

กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีวิทยาลัยครูในสังกัด 36 แห่ง เป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตครูประจำการในระดับประถมศึกษาโดยตรง กล่าวคือ ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากวิทยาลัยครูจะได้รับการบรรจุเข้าเป็นครูในโรงเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ การที่กรมการฝึกหัดครูหรือวิทยาลัยครูทั้งหลายรับผิดชอบผลิตครูประจำการออกไปปฏิบัติหน้าที่ครูในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่นี้ย่อมจะต้องรับผิดชอบทั้งทางด้านปริมาณครูที่จะผลิตให้พอกับความต้องการของการเติบโตทางการศึกษาของชาติ และรับผิดชอบต่อคุณภาพของครูที่กรมการฝึกหัดครูอนุมัติให้สำเร็จการศึกษาออกไปเป็นครูให้เป็นผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะเป็นผู้สั่งสอนอบรมกุลบุตรกุลธิดาได้

สภาพปัญหาของการฝึกหัดครูที่มีผลให้เกิดความแคลงใจสงสัยในคุณภาพของครูอันเป็นผลผลิตจากการจัดการฝึกหัดครูนั้น อยู่ในช่วงระยะปี พ.ศ. 2511-2519 ช่วงระยะดังกล่าวเป็นระยะที่มีการเร่งปริมาณการผลิตครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.) อย่างมากมายโดยมีเหตุผลเพื่อให้ปริมาณของครูเพียงพอที่จะสนองความต้องการในการพัฒนาการศึกษาในระยะนั้น จึงมีการรับนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าเรียนวิชาครู ป.กศ. อย่างมากมายเป็นประวัติการณ์จนถึงกับต้องเปิดสอนภาคค่ำขึ้นในวิทยาลัยครูทุกแห่ง สภาพการณ์ดังกล่าวมีข้อเท็จจริงเป็นที่ทราบกันอยู่ว่า ความผันผวนทางการเมืองเข้ามามีอิทธิพลอยู่ด้วยไม่น้อย ผลที่ตามมาคือปริมาณผู้สำเร็จวิชาครูเพิ่มมากขึ้นจนเกินตำแหน่งที่จะรับเข้าบรรจุเป็นครูอย่างมากมาย แต่อย่างไรก็ตามกลับปรากฏว่า ยังมีการขาดแคลนครูในโรงเรียนชนบทที่อยู่ห่างไกล และโรงเรียนในท้องถิ่นการอยู่อีกมาก จำนวนนักศึกษาในวิทยาลัยครูในระหว่าง พ.ศ. 2515-2519 ซึ่งเป็นช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 3 ปรากฏว่าสูงกว่าเป้าหมายการผลิตครูที่กำหนดไว้ถึงหนึ่งในสี่¹

¹ สิบปนนท์ เกตุทัต, รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (พระนคร : สมคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518), หน้า 138.

และจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาวิชาครูที่หลุดตกค้างไม่ได้บรรจุเข้าเป็นครูตั้งแต่ปีการศึกษา 2512-2515 มีจำนวนถึง 25,429 คน¹ สรุปได้ว่าการจัดการฝึกหัดครูในช่วงระยะปี พ.ศ.2511-2519 ยังไม่สามารถแก้ปัญหาในค่านปริมาณได้ โรงเรียนในท้องถิ่นกันการที่ห่างไกลไม่สะดวกก็ยังคงขาดแคลนครูอยู่อย่างเดิม และจำนวนผู้สำเร็จวิชาครูที่ว่างงานก็มีมากขึ้น

ในช่วงระยะดังกล่าวนี้เองที่เริ่มมีเสียงสะท้อนกลับจากฝ่ายผู้ใช้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับวงการครูว่า ที่ผู้สำเร็จวิชาครูจากวิทยาลัยครูนั้นค่อยคุณภาพลงไปเป็นอันมาก ความรู้ทางวิชาการต่าง ๆ ก็ไม่แม่นยำเท่าที่ควร การสอนก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่าได้ใช้วิธีการหรือเทคนิคที่เหมาะสมและยังทางด้านความประพฤติ การวางตัว จรรยาบรรณ และลักษณะนิสัยที่ครูควรมีนั้นกลับยิ่งน่าเป็นห่วง เด็ก ๆ ที่จะไปศึกษาเล่าเรียนด้วย ก็จะได้เห็นได้จากข้อสรุปความคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียนครูที่สำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครูของ นายอานวย อุเทศ ศึกษาธิการจังหวัดสกลนครในการสัมมนาอาจารย์ใหญ่และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการจากสถาบันฝึกหัดครู เมื่อ พ.ศ.2513 ว่า²

1. ค่านคุณภาพและประสิทธิภาพทั่วไป

- 1.1 มีความรอบรู้ในวิชาการเหมาะสมก็โดยทั่วไป แต่มีบางคนก็อ่อนแอแทบไม่เชื่อได้ว่าสำเร็จจากสถาบันนั้น ๆ
- 1.2 นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับงานธุรการ ระเบียบการปฏิบัติราชการน้อยไป เป็นเหตุให้สอบกคัดเลือกรับราชการไม่ได้ดี (สอบตกเป็นส่วนมาก)
- 1.3 ส่วนมากขาดศรัทธาและน้ำใจที่จะเป็นครู โดยคิดเพียงว่าการเป็นครูนั้นเป็นเพียงชั่วได้เงินเดือนกินเท่านั้น มีโอกาสไปประกอบอาชีพอื่นได้ก็ไปทันที

¹ สิบพนธ์ เกตุทัต, "เอกสารภาคผนวกที่ 6/6," รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (พระนคร : สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518), หน้า 261.

² อานวย อุเทศ, "สรุปข้อคิดเห็นเกี่ยวกับนักเรียนที่สำเร็จจากสถาบันฝึกหัดครู," ใน ข้อคิดการฝึกหัดครูจากการสัมมนา สช. หน่วยงานพิเศษ กรมการฝึกหัดครู, (กรุงเทพมหานคร : ครูสภา ลาคพรว, 2517), หน้า 348-349.

- 1.4 โดยทั่วไปการปกครอง การประสานงาน การเข้าคน หยอนมาก มีลักษณะแห่งความเป็นผู้นำน้อยไป
  - 1.5 ชอบใช้วิธีการสอนแบบการบรรยายแล้วมอบงานเด็กแบบที่อาจารย์วิทยาลัยสอนตมมา
  - 1.6 ขาดความชำนาญเฉพาะอย่างและชอบอ้างว่าสอนวิชานี้ไม่ได้เพราะไม่ได้เรียนมา
  - 1.7 ขาดความเชื่อมั่นในตัวเอง แก้ปัญหาตนเองไม่ค่อยจะได้
2. ค่านิยมประเพณี การวางตัว และสังคม
    - 2.1 บางคนสำคัญตัวผิด ภาคภูมิใจในประกาศนียบัตรหรือคุณวุฒิจนลืมตัว
    - 2.2 ชอบนำแบบอย่างไม่ดีมาใช้ (เพื่ออยากดัง) เช่น ไวนมยาว (ชาย) นุ่งกระโปรงสั้น ๆ ฯลฯ (เลียนแบบอาจารย์ที่สำเร็จจากเมืองนอกชอบทำกัน)
    - 2.3 ชอบทำตัวสูงกว่าประชาชนในชนบท ทำให้เข้ากับชาวบ้านไม่ค่อยจะได้ แถมยังเข้ากับเพื่อนร่วมงานและน้องศิษย์ไม่ไคควย
    - 2.4 ขาดความรับผิดชอบต่อนาทีที่ทองปฏิบัติตนนักเรียนและประชาชน

เกี่ยวกับเรื่องคุณภาพของครูใหญ่ชาวระยองดังกล่าวนั้น แม่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันก็ยังได้ทรงพระราชทาน ข้อสังเกตไว้เช่นกันในพระบรมราโชวาทที่พระราชทานแก่นิสิตนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากวิทยาลัยวิชาการศึกษา เมื่อวันที่ 11 ธันวาคม 2513 มีความตอนหนึ่งว่า

"...ปัจจุบันนี้สถาบันฝ่ายครูเสื่อมลงไปคำกล่าวนั้นอ้างด้วยว่าเป็นเพราะผู้ที่เข้ามาเล่าเรียนทางครูส่วนมากที่เดียวเป็นผู้คอยกำลังปัญหาและกำลังทางอื่น ๆ ไม่สามารถหรือไม่มีโอกาสจะเรียนวิชาทางอื่นใดแล้ว บ้านเมืองของเราจึงมีแต่ครูที่มีคุณภาพไม่ถึงขนาด ทั้งทางความรู้ ทางค่านิยมการทำงานและทางค่านิยมประเพณี..."¹

¹ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตและนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา วันศุกร์ที่ 11 ธันวาคม 2513, พิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษา ปีการศึกษา 2513-2514 (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2514), หน้า 129-130.

พระบรมราชโองการนี้แสดงให้เห็นชัดเจนถึงสภาพการณ์ที่เสื่อมทรามเกี่ยวกับวิชาชีพครู ตลอดจนสาเหตุแห่งความเสื่อมทรามดังกล่าว ซึ่งกรรมการฝึกหัดครูได้ตระหนักในปัญหาเหล่านี้และพยายามอย่างยิ่งที่จะผ่อนคลายเป็นแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เห็นได้จากกรณีที่ ดร.สาโรช บัวศรี อธิบดีกรมการฝึกหัดครูในสมัยนั้น ได้มีหนังสือที่ ศธ.0301/ว.13278 ลงวันที่ 11 พฤศจิกายน 2514 ถึงหัวหน้าสถานศึกษาฝึกหัดครูทุกแห่ง ย้ำให้ตระหนักในปัญหาที่มีผู้กล่าวว่าผู้สำเร็จการศึกษาฝึกหัดครูมีวิธีสอนยังไม่เพียงพอ และให้กวทชนให้นิสิตนักศึกษาในสถานศึกษาฝึกหัดครูได้พยายามฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการสอนให้จงได้¹ นอกจากนี้ก็ยังได้มีหนังสืออีกหลายฉบับในทำนองเดียวกันถึงหัวหน้าสถานศึกษาฝึกหัดครูทุกแห่งย้ำให้พยายามแก้ปัญหานี้ให้ลุกลงไปให้จงได้² อย่างไรก็ตามในการปฏิบัติการจริงนั้น มีปัญหามากมายโดยเฉพาะอาจารย์ในสถานศึกษาฝึกหัดครูทั้งหลายมีภาระหน้าที่ในการสอนเพิ่มมากขึ้นเป็นทวีคูณ จึงไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้

ปัญหาเรื่องปริมาณและคุณภาพครูจากการจัดการฝึกหัดครูได้ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็น เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา กล่าวคือ คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (คณะรัฐมนตรีมีมติแต่งตั้งเมื่อ 25 มิถุนายน 2517) โดยคณะอนุกรรมการดำเนินการเรื่องบทบาทและฐานะครูได้เสนอหลักการเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวโดยเสนอให้เลิกผลิตครูระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา (ป.กศ.) และให้เลิกรับนักศึกษาภาคค่ำ โดยเปลี่ยนมาให้การอบรมครูประจำการแทน³

¹กรมการฝึกหัดครู, มาตรการพื้นฐานบางประการสำหรับการสร้างครูที่ดี (พระนคร : ครูสภา ลาดพร้าว, 2515), หน้า 20-21.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 13-19 และหน้า 22-23.

³ลีปนันท เกตุทัต, รายงานของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา : การศึกษาเพื่อชีวิตและสังคม (พระนคร : สมาคมผู้บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย, 2518), หน้า 144-145.

หลักการดังกล่าวนี้แม้ว่าปัจจุบันคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษาจะสลายตัวไปด้วยอิทธิพลของความผันแปรทางการเมืองแล้วก็ตาม แต่หลักการและความคิดที่จะแก้ปัญหาของการจัดการศึกษาโดยลดจำนวนนักศึกษา ป.กศ. และเลิกรับนักศึกษาภาคค่ำก็ยังคงอยู่ เห็นได้จากนโยบายของกรมการฝึกหัดครูในปัจจุบันที่ได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) และตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) มีสาระโดยสรุปว่า การฝึกหัดครูระดับ ป.กศ. มีเป้าหมายลดจำนวนนักศึกษาลงตลอดช่วงระยะของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 4 จนกระทั่งในปีการศึกษา 2525 ก็จะเลิกรับนักศึกษาครูระดับ ป.กศ. โดยสิ้นเชิง ส่วนการผลิตครูภาคค่ำและการสอนวิชาชุดจะลดลงตามขั้นตอนที่เหมาะสมและอาจเลิกไปในที่สุด เปลี่ยนเป็นการอบรมครูประจำการแทน¹ โดยมีหลักการว่าการ เป็นครูนั้น เป็นกระบวนการต่อเนื่อง การผลิตครูและการอบรมครูประจำการจึงต้องเป็นขบวนการเดียวกัน² เกี่ยวกับการอบรมครูประจำการนั้น กรมการฝึกหัดครูได้กำหนดนโยบายไว้เป็น 2 แนวคือ³

1. การฝึกอบรมครูประจำการในระยะสั้นเพื่อให้ครูผู้สอนในระดับต่าง ๆ สามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทั้งในค่านิยมและกระบวนการเรียนการสอน โดยวิทยาลัยครูทุกแห่งเป็นแหล่งวิทยาการ เมื่อมีหน่วยงานใดประสงค์จะขอความช่วยเหลือในการฝึกอบรมครูในสังกัดในระยะเวลาสั้น ๆ ก็ให้เจ้าสังกัดติดต่อกับวิทยาลัยครูโดยตรง แล้ววิทยาลัยครูจะแจ้งให้กรมการฝึกหัดครูรับทราบ

¹ กรมการฝึกหัดครู, นโยบายและการจัดการฝึกหัดครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) (เอกสารอัครสำเนา, ม.ป.ป.), หน้า 2-7.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 14.

³ เรื่องเดิม, หน้า 24-25.

2. การฝึกอบรมครูประจำการเพื่อ เลื่อนวิทยฐานะ เป็นการเปิดโอกาสให้ครูที่มีงานทำอยู่แล้วได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน โดยการให้การอบรมในเวลาพิเศษ คือ หลังเวลาปฏิบัติงานประจำและในวันหยุดราชการ ทั้งนี้ให้วิทยาลัยครูทุกแห่งจัดส่งอาจารย์ของวิทยาลัยไปสอนตามศูนย์ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดขึ้น

การที่ได้ประมวลความคิดเห็น ตลอดจนสภาพความเป็นมาและปัญหาต่าง ๆ เสนอมาตั้งแต่ต้นนั้น ก็เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในการพัฒนาประเทศ ความสำคัญของการจัดการศึกษาแก่ประชากร ความสำคัญและบทบาทหน้าที่ของครูโรงเรียนประถมศึกษา การผลิตครูและสภาพปัญหาของการผลิตครู ตลอดจนแนวโน้มนโยบายในการผลิตครูตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ระยะเวลาที่ 4 (2520-2524) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผลจากการจัดการฝึกหัดครูในที่สุดนั้นย่อมมีผลต่อการพัฒนาประเทศ

006799

ในปัจจุบันนี้ครูโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มักกล่าวได้ว่าเป็นครูซึ่งเป็นผลผลิตจากการจัดการฝึกหัดครูในช่วงระยะที่มีปัญหานับย้อนหลังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2519 ลงไป ผู้วิจัยมีความสงสัยใคร่รู้ว่าครูเหล่านี้จะสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ครูได้เหมาะสมเพียงใดโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางวิชาการซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญที่สุดของครูที่พึงแสดงต่อนักเรียน ทั้งนี้ก็โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาในระดับท้องถิ่นนับตั้งแต่ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาขึ้นไปจนถึงผู้บริหารการศึกษาระดับสูงสุดในท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งบุคลากรทั้งสองฝ่ายเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันอย่างใกล้ชิดในฐานะผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะทางฝ่ายผู้บริหารซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชานั้น ถือว่าเป็นผู้ใช้ครูซึ่งจะเป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูผู้อยู่ในบังคับบัญชาได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด นอกจากนี้การที่นโยบายการจัดการฝึกหัดครูในปัจจุบันถือหลักว่า การให้การอบรมครูประจำการเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการผลิตครู และโดยที่ผู้วิจัยเป็นอาจารย์สอนในวิทยาลัยครูด้วยผู้หนึ่ง ทั้งหมดนี้จึงเป็นแรงจูงใจให้ใคร่ที่จะทราบว่าบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษานั้นได้แสดงออกอย่างเหมาะสมเพียงใดในสายตาของผู้บริหาร เพื่อที่การดำเนินงานในส่วนที่จะตามไปให้การฝึกฝนอบรม

แก่งการประจำการเหล่านั้นจะสามารถกระทำได้โดยมีแนวทางที่ถูกต้องประการหนึ่ง ส่วนอีกประการหนึ่งนั้นผลจากการวิจัยเรื่องนี้จะเป็นเสมือนแนวทางที่นำไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ของการจัดการฝึกหัดครูในส่วนของการผลิตครูก่อนประจำการอีกโสดหนึ่งด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น เกี่ยวกับการปฏิบัติจริง และความคาดหวังในบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ระหว่างผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นที่ต่างสังกัดกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ระหว่างผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา กับผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ผู้บริหารการศึกษาที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ทั้งในโรงเรียนประถมศึกษาและนอกโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดที่อยู่ในเขตการศึกษา 6 รวม 7 จังหวัดคือ ลพบุรี อัญญา อ่างทอง สิงห์บุรี สระบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี โดยแยกกลุ่มประชากร ดังนี้

- 1.1 สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการเขตจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ
- 1.2 สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษาและผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา
- 1.3 ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาหรือผู้ช่วยครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้ จะทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ในเรื่องต่อไปนี้

- ก. การสอน
- ข. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- ค. การปกครองและบริหารชั้นเรียน
- ง. การเพิ่มพูนสมรรถภาพในทางวิชาการ
- จ. การนิเทศการศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ขอให้ความหมายของคำบางคำไว้เพื่อใช้เฉพาะในการวิจัยครั้งนี้ดังต่อไปนี้

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง สถานศึกษาระดับประถมศึกษาของรัฐบาลในเขตการศึกษา 6

ครูใหญ่ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาของครูที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตการศึกษา 6

ผู้ช่วยครูใหญ่ หมายถึง ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6

ครู หมายถึง ผู้ทำหน้าที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 มีวุฒิ ป.กศ. หรือ ป.กศ. สูง

ผู้บริหารการศึกษา หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่จัดและดำเนินงานการศึกษาระดับท้องถิ่นในเขตการศึกษา 6 คือในจังหวัด ลพบุรี อัญญา อ่างทอง สิงห์บุรี สระบุรี ชัยนาท และอุทัยธานี ซึ่งได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาานิเทศก์จังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ (สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ) และได้แก่ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษาและผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา (สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด) รวมทั้ง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเขตการศึกษา 6

ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่จัดและดำเนินงานการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการและสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเขตการศึกษา 6 ซึ่งได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หรือผู้บริหารราชการแทน

ผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่จัดและดำเนินงานการศึกษาระดับประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ที่มีใช้อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่หรือผู้ช่วยครูใหญ่ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ซึ่งได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัด ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาานิเทศก์จังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษา ผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษา

บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการงานโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งที่ควรกระทำหรือที่ถูกคาดหวังว่าจะกระทำในการปฏิบัติงาน

บทบาททางวิชาการ หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกตามฐานะหน้าที่และความรับผิดชอบ เกี่ยวกับทางด้านวิชาการที่ควรกระทำหรือที่ถูกคาดหวังว่าจะกระทำในด้านการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน การปกครองและบริหารชั้นเรียน การนิเทศการศึกษาและการเพิ่มพูนสมรรถภาพในทางวิชาการ

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของแต่ละบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมทางวิชาการของครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ว่าได้แสดงพฤติกรรมใดบ้างและควรที่จะแสดงพฤติกรรมใดบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องนี้จะทำให้ทราบว่าทางฝ่ายผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นฝ่ายผู้ใช้ครูนั้น มีความคาดหวังว่าครูระดับประถมศึกษาซึ่งส่วนใหญ่จบการศึกษาจากวิทยาลัยครูนั้นน่าจะได้อะไรแสดงบทบาททางวิชาการเพียงใด
2. ผลจากการวิจัยเรื่องนี้จะ เป็นแนวทางแก่ฝ่ายผู้ผลิตครูในการผลิตครูให้เป็นผู้มีคุณสมบัติและความสามารถทางวิชาการ เหมาะสม สอดคล้องกับความคาดหวังของฝ่ายผู้ใช้ครู
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการฝึกหัดครูใน ส่วนของการผลิตครูก่อนประจำการที่ได้ดำเนินการอยู่ในหมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
4. เป็นแนวทางในการจัดการนิเทศการศึกษาแก่ครูประจำการในระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากรได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาระดับท้องถิ่นในจังหวัดต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตการศึกษา 6 รวม 7 จังหวัดคือ ลพบุรี อโยธยา อ่างทอง สิงห์บุรี สระบุรี ชัยนาท และ อุทัยธานี โดยแยกตามสังกัดคือ

สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการนิเทศก์ และศึกษาธิการอำเภอในเขตการศึกษา 6 ทุกท่าน รวมทั้งครูใหญ่หรืออาจารย์ใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา

สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หัวหน้าส่วนการศึกษานและผู้ช่วยหัวหน้าส่วนการศึกษา และหัวหน้าหมวดการศึกษาในเขตการศึกษา 6 ทุกท่าน

ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ในเขตการศึกษา 6 ประมาณ 20 เขตขึ้นต้น ของครูใหญ่ในแต่ละจังหวัด ซึ่งจะใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งเป็นชั้น (Stratified Random Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องบทบาททางวิชาการของครูระดับต่าง ๆ แล้วนำไปขอความคิดเห็นจากผู้มี

ประสบการณ์และผู้เชี่ยวชาญทางการประถมศึกษา เมื่อคัดแปลงแก้ไขแล้วนำไปทดลองชั้นต้น (Try Out) กับนิสิตปริญญาโทแผนกบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อศึกษาความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามมาทำการปรับปรุงใหม่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัยต่อไป

3. นำแบบสอบถามไปส่งให้แก่กลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง พร้อมทั้งกำหนดวันเวลาที่ จะขอรับแบบสอบถามคืน

4. เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนมาแล้ว ผู้วิจัยนำมาแจกน้ำหนักความถี่และทำการวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติคือ

4.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามใช้การยอดและเสนอเป็นตารางประกอบความ เรียง

4.2 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา ในเขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับการปฏิบัติจริงและความคาดหวังในบทบาททางวิชาการของครูโรงเรียน ประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 ใช้ค่ามัธยิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าความ เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.3 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาในเขตการศึกษา 6 ที่ ต่างสังกัดกัน และผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนกับผู้บริหารศึกษานอก โรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับบทบาททางวิชาการของครูประถมศึกษาใน เขตการศึกษา 6 นั้น ใช้ค่ามัธยิมเลขคณิต ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบความมีนัยสำคัญโดยใช้ค่า t (t_{z})

ลำดับขั้นของการเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้จะเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึงความจำเป็นและปัญหาของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และวิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ ได้แก่ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและงานวิชาการ บทบาทของครู - อาจารย์โดยทั่วไป และบทบาทของครูโรงเรียนประถมศึกษา

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีดำเนินการวิจัยและรวบรวมข้อมูลโดยละเอียด ได้แก่ เรื่องกลุ่มตัวอย่างประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 เสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ผลของการวิเคราะห์ข้อมูล และคำอธิบายประกอบ

บทที่ 5 เป็นบทสรุปผลการวิจัย ประกอบด้วย การเสนอผลการวิจัย การอภิปรายและข้อเสนอแนะต่าง ๆ

ในตอนสุดท้ายเป็นบรรณานุกรมและภาคผนวกต่าง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย